

UDC: 347.471+316.3(045)(575.1)

JAMOATCHILIK NAZORATINI AMALGA OSHIRISHNING ZAMONAVIY SHAKLLARINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI

Jahonov Shohruh Shuhrat o'g'li,
mustaqil izlanuvchi
ORCID: 0000-0002-1119-2250
e-mail: jahonovshohruh@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada jamoatchilik nazoratini amalga oshirishning zamonaviy shakllarini joriy etish masalalari tahlil qilingan bo'lib, jumladan, jamoatchilik nazorati haqida bir qancha olimlarning fikr-mulohazalari berilgan hamda jamoatchilik nazoratining qonuniy asoslari keltirilgan. Bundan tashqari, mamlakatimizda barpo etilayotgan fuqarolik jamiyatida davlat hokimiyati organlari va mansabdor shaxslari Konstitutsiya va qonunlar asosida keng jamoatchilik nazoratida ekanligi hamda davlat idoralari va mansabdor shaxslar fuqarolik jamiyatining "yollanma xizmatchilari" bo'lib, xalq oldida mas'ul ekanligi, xususan, xalq bilan muloqot tamoyillari, fuqarolarga davlat xizmati ko'rsatish tamoyillari jamiyat hayotini liberallashtirish qonunlar ijrosini shuningdek davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etayotgani, bir so'z bilan aytganda, yetarli darajada jamoatchilik nazoratini o'rnatish bugungi kun talabi ekani yoritilgan. Shu bilan birga, yurtimizda bo'layotgan tub yangilanishlar sharoitida fuqarolik jamiyati qurish yo'lidagi islohotlarni yanada jadallashtirish maqsadida hamda qonun ustuvorligini ta'minlashda bevosita jamoatchilik nazorati bilan bog'liq qonun hujjatlariga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish bo'yicha takliflar bildirilgan.

Kalit so'zlar: fuqarolik jamiyati, jamoatchilik nazorati, Konstitutsiya, davlat nazorati, davlat hokimiyati, boshqaruv organlari, oshkoralik.

ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ФОРМ ОБЩЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ

Жахонов Шохрух Шухрат угли,
самостоятельный соискатель

Аннотация. В статье анализируются вопросы внедрения современных форм общественного контроля, в том числе мнения различных ученых об общественном контроле и его правовые основы. В формирующемся в нашей стране гражданском обществе государственные органы и должностные лица находятся под контролем широких масс на основании Конституции и законов, а государственные органы и должностные лица являются «наемными слугами» гражданского общества и несут ответственность перед народом. В частности, в данной статье рассматриваются принципы общения с народом при оказании государством услуг гражданам, что приобретает все большее значение в ускорении процессов либерализации во всех сферах жизни общества, обеспечении общественного контроля за деятельностью государственной власти и органов управления, исполнении законов, словом, установление достаточного общественного контроля является требованием сегодняшнего дня. Вместе с тем в условиях проводимых в нашей стране кардинальных преобразований, в целях дальнейшего ускорения реформ в направлении гражданского общества и обеспечения законности были

разработаны предложения о внесении изменений и дополнений в законодательство, непосредственно касающихся общественного контроля.

Ключевые слова: гражданское общество, общественный контроль, Конституция, государственный контроль, государственная власть, органы управления, прозрачность.

PROSPECTS FOR INTRODUCING MODERN FORMS OF PUBLIC CONTROL

Jakhanov Shahrukh Shukhrat ugli,
Independent Researcher

Abstract. The article analyzes the issues of introducing modern forms of public control, including the opinions of various scientists about public control and the legal basis of public control. In addition, in the civil society that is being established in our country, state authorities and officials are under the control of the general public based on the Constitution and laws, and state agencies and officials are "hired servants" of civil society and are responsible to the people, in particular, the principles of communication with the people, the state to citizens that the principles of service provision are gaining importance in accelerating the processes of liberalization in all aspects of the society, ensuring public control over the activities of state power and management bodies in ensuring the implementation of laws, in a word, the establishment of sufficient public control is required today by the time itself and it is covered in this article. At the same time, in the conditions of the fundamental reforms taking place in our country, in order to further accelerate reforms in the direction of civil society and to ensure the rule of law, proposals were made to amend and add to the legislation directly related to public control.

Keywords: civil society, public control, Constitution, state control, state power, governing bodies, transparency.

Kirish

Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida fuqarolik jamiyati institutlari va davlatning samarali hamkorligi ijtimoiy va iqtisodiy muammolarni hal qiluvchi hamkorlik shakli sifatida ancha dolzarb hisoblanadi. Shu munosabat bilan demokratik tartib-qoidalar yordamida shakllantirilgan davlat hokimiyati apparati faoliyatining samaradorligi davlat organlari faoliyati ustidan fuqarolik jamiyati institutlari tomonidan amalga oshiriladigan jamoatchilik nazoratining mavjudligi bilan bog'liq. Jamoatchilik nazorati bugungi kunda hokimiyatga bosim vositasi sifatida emas, balki fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi uyg'un muloqot usuli sifatida qaralmoqda va jamiyatdagi ijtimoiy keskinlikni bartaraf etishga xizmat qiluvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Jamoatchilik nazoratining maqsadi davlatda qonunning amal qilishini ta'min-

lashga, davlat organlari xodimlarining o'z vazifalarini mas'uliyatli va malakali bajarishga, ya'ni samarali bo'lishga majburlashdan iborat. Jamoatchilik nazoratini rivojlantirishning jahon tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, zamonaviy sharoitda shaffoflik – hokimiyat organlari faoliyati to'g'risida to'liq, ishonchli, o'z vaqtida va muntazam ma'lumot olish jamoatchilik nazoratining yanada samarali bo'lishiga xizmat qiladi.

Material va metodlar

Maqolada tarixiylik metodidan foydalanilib, jamoatchilik nazoratining tarixiy shakllari haqida ma'lumot berilgan, bundan tashqari, maqolada analiz va sintez, qiyosiy tahlil metodlari yordamida jamoatchilik nazorati haqida olimlarning qarashlari bayon etilgan. Shuningdek, prognozlash metodidan hamda tizimli, funksional yondashuvlardan foydalanilgan.

Tadqiqot natijalari

Jamiyatda fuqarolik jamiyatining barcha elementlari shakllansa va uning barcha tamoyillari hamda shartlari haqiqatda mujassamlangan bo'lsa, davlat jamiyat ustidan nazoratni amalga oshirish imkoniyatini yo'qotib boradi. Bu holda davlatchilik rivojiga ta'sir qiluvchi barcha real vositalar davlat organlari vakolatida emas, balki fuqarolarning qo'lida bo'ladi. Davlat bu o'rinda jamiyat a'zolari, ularning tashkilotlari va boshqalar o'rtasidagi qarama-qarshiliklar va nizolarni bartaraf etishning muayyan huquqiy shakliga aylanadi.

Ilmiy adabiyotlarda jamoatchilik nazorati instituti turlicha talqin qilinadi. Xususan, rus olimi A.V. Sokolovning fikricha, davlat hokimiyati organlari faoliyati ustidan jamoatchilik nazorati demokratiyaning asosiy xususiyati va davlat hokimiyati organlari faoliyatidan jamoatchilikni xabardor qilish jarayonidir[1].

B.I. Ismoilovning fikricha, jamoatchilik nazorati deganda fuqarolik jamiyati institutlarining O'zbekiston Respublikasi fuqarolari va ularning birlashmalari, davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari ustidan nazorati tushuniladi[2].

T. Do'stjonov va S. Hasanovlar jamoatchilik nazorati fuqarolik jamiyatini shakllantirish va to'g'ri tashkil etishning asosiy institutlaridan biri ekanligini ta'kidlaydilar "Jamoatchilik nazorati – bu fuqarolarning davlat hokimiyati, boshqaruvi organlari, ularning birlashmalari va o'zini o'zi boshqarish organlari, fuqarolik jamiyatining boshqa tuzilmalari (institutlari), shuningdek, davlat va nodavlat organlari tarkibida tuziladigan jamoat organlari ustidan qonun doirasida nazorat qilishdir"[3].

Ularning fikricha, jamoatchilik nazorati jamiyatda barqaror ijtimoiy adolatga erishishda shaxs, jamiyat va davlatning mutanosibligi, tengligi va o'zaro javobgarligining asosiy omilidir. Bu institut inson huquq va erkinliklarining nafaqat davlat tomonidan

kafolatlanishini, balki ularning davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatida ustuvorligini ta'minlaydi, jamoatchilik nazoratining mavjudligi esa siyosiy hokimiyatning xalq qo'lida ekanligidan dalolat beradi.

B.I. Ismoilov to'g'ri ta'kidlaganidek, jamoatchilik nazorati fuqarolik jamiyati institutlari bilan markaziy davlat hokimiyati va mahalliy davlat hokimiyati organlarining o'zaro hamkorligining muhim shakllaridan biridir.

Huquqiy davlatning eng muhim belgilari-dan biri jamiyat va davlat hayotida qonun ustuvorligining so'zsiz tan olinishi, jamiyat a'zolari o'rtasidagi barcha munosabatlarda qonunga itoatkorlik va hurmat ruhining mavjudligidir [4].

Jamoatchilik nazorati institutini qonunchilik orqali mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Bosh qomusimizning qator moddalarida jamoatchilik nazoratining umumiy tamoyillarini belgilovchi normalar mavjud bo'lib, ushbu institutni tartibga soluvchi boshqa qonun hujjatlari belgilangan konstitutsiyaviy norma asosida qabul qilinadi. Xususan, Konstitutsiyamizning 2-moddasida "Davlat xalq irodasini ifodalaydi, uning manfaatlariga xizmat qiladi. Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari va mansabdor shaxslar jamiyat va fuqarolar oldida mas'uldirlar", 7-moddasida "Xalq davlat hokimiyatining yagona manbaidir. O'zbekiston Respublikasida davlat hokimiyati xalq manfaatlarini ko'zlab va faqat O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va uning asosida qabul qilingan qonunlar vakolat bergan organlar tomonidan amalga oshiriladi", shuningdek, 15-moddasi 2-bandida "Davlat, uning organlari, mansabdor shaxslar, jamoat birlashmalari, fuqarolar Konstitutsiya va qonunlarga muvofiq ish ko'radilar" deb belgilab qo'yilgan [5].

Jamoatchilik nazorati instituti konstitutsiyaviy normalardan tashqari boshqa qonun hujjatlari bilan ham tartibga solinadi. Xususan, "Referendum yakunlari va davlat hokimiyati faoliyatining asosiy tamoyil-

lari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining 2-moddasida demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini shakllantirish bo'yicha qonun hujjatlarini takomillashtirishning asosiy tamoyillari bayon etilgan. O'zini o'zi boshqarish organlarini har tomonlama mustahkamlash va markaziy davlat organlarining vakolatlarini mahalliy davlat hokimiyati organlariga bosqichma-bosqich o'tkazish, ijro hokimiyati organlari, shu jumladan, mudofaa va xavfsizlik tuzilmalari faoliyati ustidan jamoatchilik nazorati mexanizmini shakllantirish va mustahkamlash tamoyili sifatida qayd etildi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasida jamoat birlashmalari to'g'risida"gi Qonunining 15-moddasida jamoat birlashmalari davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini shakllantirishda ishtirok etishi, davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarining qarorlarini tayyorlashda ishtirok etishi belgilab qo'yilgan.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlarini, Jinoyat, Jinoyat-protsessual kodeksi va boshqa qonun hujjatlarida jamoatchilik nazorati yoki jamoatchilik ishtiroki shaklidagi normalar mavjud. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 6-moddasida jinoyat qonunchiligida demokratiya prinsipi o'z ifodasini topgan bo'lib, qonun hujjatlarida nazarda tutilgan hollarda huquqbuzarlarni tuzatishga jamoat birlashmalari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari yoki jamoalar jalb etilishi mumkinligi belgilab qo'yilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasining Jinoyat-protsessual kodeksida jamoatchilik nazorati hamda jinoyat protsessida jamoat birlashmalari va hamjamiyatlarining ishtiroki bo'yicha quyidagi normalar o'z aksini topgan:

- jamoat birlashmasi yoki jamiyatning jazoni shartli ravishda o'tkazish to'g'risidagi iltimosnomasi bo'lsa, sud shartli hukm qilingan shaxsni kuzatuv uchun ushbu birlashma yoki jamiyatga yuborishi mumkin (459-moddada);

- muayyan huquqdan mahrum qilish tarzidagi jazodan ozod qilish jamoat birlashmasi, jamoaning iltimosiga binoan sudya tomonidan amalga oshiriladi (536-moddada).

Boshqa turdagi nazoratda davlat organi mansabdor shaxsi nazoratchi bo'lib, maxsus bilimga ega bo'lgan shaxslar muayyan tartiblarga muvofiq nazoratni amalga oshiradilar va bu nazorat majburiy hisoblanadi. Jamoatchilik nazoratida fuqarolar, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari ishtirok etishi mumkin. Ular ixtiyoriy, ochiq va shaffof jamoatchilik nazoratini amalga oshiradilar. Ba'zilar "Fuqaro sifatida har qanday davlat organini borib nazorat qilishimga qonun ruxsat berdi" deb o'ylamasligini unutmashimiz kerak. Bunday holatlarning oldini olish maqsadida qonunning 5-moddasida belgilangan asosiy prinsiplar nazorat to'g'risidagi qonun hujjatlari talablariga muvofiq davlat organlari va ularning mansabdor shaxslari faoliyatiga ochiq va xolis amalga oshirilishi belgilandi.

Jamoatchilik nazorati sohasidagi asosiy qonun O'zbekiston Respublikasining "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonuni hisoblanadi. Qonun faqat jamoatchilik nazorati shakllarining asosiy tushunchalarini qamrab oladi, lekin uni amalga oshirish mexanizmini nazarda tutmaydi. Binobarin, jamoatchilik nazoratining har bir shakli ularning amalga oshirilishi va jamoatchilik nazorati sohasidagi huquqiy normalarning qo'llanishi nuqtayi nazaridan yoritilib, jamoatchilik fikrini o'rganishning o'z-o'zini tekshirish, jamoatchilik muhokamasi, jamoatchilik monitoringi kabi shakllari ularning mazmuniga kiritilgan [6]. Ular hali jamoatchilik nazorati subyektlarining kundalik amaliyotiga o'rganmagani uchun ularni amaliyotga samarali qo'llash borasida muammolar mavjud [7]. Shu munosabat bilan jamoatchilik nazoratining barcha shakllaridan foydalangan holda jamoatchilik nazoratini samarali amalga oshi-

rishga xizmat qiluvchi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish zarur.

Bu nazorat o'z natijalari bilan boshqa nazorat turlaridan farq qiladi. Jamoatchilik nazorati natijalari bo'yicha hisobot, xulosa, ma'lumotnoma shaklida yoki qonun hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa shaklda yakuniy hujjat tayyorlanishi mumkin. Ya'ni davlat nazoratidan farqli o'laroq, yakuniy hujjat majburiy emas. Yakuniy hujjat ma'lumot beruvchi va tavsiyaviy bo'ladi. Undagi ma'lumotlar, tavsiyalar va takliflar davlat organlari tomonidan majburiy ko'rib chiqiladi va ular yuzasidan qonuniy qarorlar qabul qilinadi. Bunda davlat organi jamoatchilik nazorati natijasida tayyorlangan hujjatni ko'rib chiqishi shart. Qonunning 6-moddasida jamoatchilik nazoratining 8 ta shakli aniq belgilab berilgan. Bu shakllar davlat organlariga murojaat va so'rovlar, shuningdek, davlat organlarining ochiq hay'at majlislari-da ishtirok etishini o'z ichiga oladi. Shuningdek, jamoatchilik muhokamasi, jamoatchilik monitoringi, jamoatchilik ekspertizasi, jamoatchilik fikrini o'rganish shular jumlasidandir.

Qonunda nazorat shakllarini amalga oshirishda jamoatchilikka alohida e'tibor qaratilgan. Bu kollegiallik, tashkiliylikni talab qiladi. Qolaversa, masala mazmun-mohiyatini tushunmaydigan odamlar tomonidan turli suiiste'molliklarning oldini olishga qaratilgan. Biroq bu jihat fuqaroning jamoatchilik nazoratida ishtirok etmasligini anglatmaydi. Ushbu nazorat shakllari ochiq va shaffofdir. Muhokama qilinayotgan masala ta'sir etayotgan yoki ta'sir qilishi mumkin bo'lgan shaxslar ishtirok etish, o'z fikrlarini bildirish va takliflar berish huquqiga ega. Qonunning eng muhim qismini jamoatchilik nazorati subyektlari va davlat organlarining huquq va majburiyatlari tashkil etadi. Chunki har qanday munosabatlarda huquq va majburiyatlarning munosabatlarning asosini tashkil qiladi, undan javobgarlik kelib chiqadi. Qonunda jamoatchilik nazorati subyektlarining tad-

birlar o'tkazishda tashabbus ko'rsatishi, davlat organlaridan zarur ma'lumotlarni so'rab olishi, nazorat natijalari bo'yicha taklif va tavsiyalar tayyorlashi va tegishli organlarga ko'rib chiqish uchun yuborishi, tegishli materiallarni huquqni muhofaza qiluvchi organlarga taqdim etishi belgilab qo'yilgan. Shuningdek, shikoyat qilish, sudga da'vo qilish, jamoatchilik nazorati natijalarini e'lon qilish huquqlari belgilangan.

Albatta, huquq bor joyda majburiyatlar ham bor. Shu ma'noda jamoatchilik nazorati subyektlari qonun hujjatlari talablariga, davlat organlari faoliyati bilan bog'liq qonun hujjatlarida belgilangan cheklovlariga rioya etishlari, davlat organlari, ularning mansabdor shaxslari faoliyatiga o'z vakolatlari doirasidagi ishlariga aralashmasliklari shart [8]. Bundan tashqari, davlat organlarining, shuningdek, mansabdor shaxslarning o'z faoliyatiga to'sqinlik qilmaslik, fuqarolarining sha'ni va qadr-qimmatini kamsitmaslik, shaxsiy hayotiga aralashmaslik majburiyatlari ham bor. Qonunni qabul qilish ishning bir qismi, qolgani esa uni amalga oshirishdir. Jamoatchilik nazoratining qonun hujjatlarida nazarda tutilgan shakllarini, tomonlarning huquq va majburiyatlarini amalga oshirishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlarini ishlab chiqish zarur. Shuningdek, tahlillar shuni ko'rsatadiki, jamoatchilik nazorati qoidalari yuridik jihatdan barcha mamlakatlar qonunchiligida alohida hujjat hisoblanmaydi [9]. 2015-yilda Rossiya Federatsiyasi, 2018-yilda esa O'zbekiston alohida qonun qabul qildi. Qozog'iston Respublikasida 2020-yilda qabul qilingan bo'lsa, Tojikiston, Turkmaniston va Qirg'izistonda faqat qonunosti hujjatlarida mavjud.

Tadqiqot natijalari tahlili

O'zbekiston Respublikasining "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonunini tahlil qilar ekanmiz, ushbu qonunda jamoatchilik nazoratining maqsadi va vazifalari belgilab berilmaganiga guvoh bo'lamiz. Boshqa davlatlar qonunchiligiga, jumladan, Rossiya

Federatsiyasining “Jamoatchilik nazorati asoslari to‘g‘risida”gi Qonuni 5-moddasida hamda Qozog‘iston Respublikasining “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonuni 3-moddasida jamoatchilik nazoratining maqsad va vazifalari belgilab berilganiga amin bo‘lishimiz mumkin. Shunday ekan respublikamizning “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonunida jamoatchilik nazoratining maqsadi va vazifalarini belgilab qo‘yish lozim.

Bundan tashqari, mazkur qonunda jamoatchilik nazoratini amalga oshirishda manfaatlar to‘qnashuvi tartibga solinmagan. Rossiya Federatsiyasining “Jamoatchilik nazorati asoslari to‘g‘risida”gi qonuni 11-moddasida manfaatlar to‘qnashuvini tartibga solish belgilangan. Qonunda “Jamoatchilik nazoratini amalga oshirishda manfaatlar to‘qnashuvi kelib chiqqan taqdirda jamoatchilik nazorati subyekti tomonidan jamoatchilik nazorati amalga oshirilmaligi” haqidagi normani mustahkamlash lozim deb o‘ylaymiz. Bunda manfaatlar to‘qnashuvi deganda, jamoatchilik eksperti yoki jamoatchilik nazorati ostida bo‘lgan boshqa shaxsning shaxsiy manfaatlari jamoatchilik nazoratining obyektivligi va xolisligiga ta‘sir qiladigan yoki ta‘sir qilishi mumkin bo‘lgan va nizo kelib chiqadigan vaziyat tushuniladi.

“Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonunining 3-moddasiga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish orqali jamoatchilik palatasini, kasaba uyushmalarini va davlat organlari huzuridagi jamoatchilik kengashlarini jamoatchilik nazoratining subyektlari qatoriga kiritish lozim. Negaki yuqorida nomlari keltirilgan tashkilotlar ham jamoatchilik nazorati subyektlarini kabi vazifalarni bajaradi. Bundan tashqari, Rossiya Federatsiyasining “Jamoatchilik nazorati asoslari to‘g‘risida”gi Qonuni 9-moddasida ham Jamoatchilik palatasi va davlat organlari huzuridagi jamoatchilik kengashlari jamoatchilik nazorati subyektlari sifatida

kiritilgan. Shuningdek, jamoatchilik nazorati mexanizmlari amalda ishlashi uchun uning ishlashiga to‘sqinlik qilayotgan nisbiy to‘siqlarni tugatish lozim. Bunda, ayniqsa, xalqaro tajribadan kelib chiqib jamoatchilik nazorati tuzilmalari davlat organlaridan har qanday o‘z vakolatlari, ijtimoiy doirasiga oid hujjatlarni talab qilib olishda davlat organlaridan hech qanday to‘siqlarsiz berilishini ta‘minlash mexanizmlarini yaratish kerak.

Shu bilan birga, “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonunning 8-moddasida jamoatchilik nazorati shakllari berilgan, ushbu berilgan jamoatchilik nazorati shakllariga “Jamoatchilik tekshiruvi” shaklini ham kiritishni taklif qilaman, chunki jamoatchilik nazorati shakllarida jamoatchilik monitoringi ham berilgan bo‘lib, monitoring qilish uchun ham tekshirish kerak bo‘ladi.

Bundan tashqari, Rossiya Federatsiyasining “Jamoatchilik nazorati asoslari to‘g‘risida”gi Qonuni 18-moddasida jamoatchilik nazorati shakllari berilgan bo‘lib, jamoatchilik tekshiruvi ham jamoatchilik nazorati shakli sifatida berilgan.

Xulosalar

Yuqoridagi tahlillar asosida jamoatchilik nazoratining qonuniy asoslarini yanada mustahkamlash maqsadida “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonunga quyidagi tahrirdagi qo‘shimchalarni kiritish taklif qilinadi:

birinchi, “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonunda jamoatchilik nazoratining maqsadi belgilanmagan, shu sababli ushbu qonunga quyidagi normani qabul qilish taklif etiladi:

“jamoatchilik nazoratining maqsadi:

1) inson va fuqaroning huquq va erkinliklari, jamoat birlashmalari va boshqa no-davlat notijorat tashkilotlarining huquqlari va qonuniy manfaatlari amalga oshirilishi va himoya qilinishini ta‘minlash;

2) davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, davlat organlari tomonidan qarorlar qabul qilishda jamoatchilik fikri, fuqarolar, jamoat

birlashmalari va boshqa nodavlat notijorat tashkilotlarining takliflari va tavsiyalari hisobga olinishini ta'minlash";

ikkinchi, "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonunda jamoatchilik nazoratining vazifalari belgilanmagan, shu sababli ushbu qonunga quyidagi normani qabul qilish taklif etiladi:

"jamoatchilik nazoratining vazifalari:

1) fuqarolik huquqiy ongini shakllantirish va rivojlantirish;

2) fuqarolarning davlat faoliyatiga ishonch darajasini oshirish, shuningdek, davlat va fuqarolik jamiyati institutlarining yaqin hamkorligini ta'minlash;

3) ijtimoiy nizolarning oldini olish va hal qilishda yordam berish;

4) inson va fuqaroning huquq va erkinliklarini, jamoat birlashmalari va boshqa nodavlat notijorat tashkilotlarining huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan fuqarolik tashabbuslarini amalga oshirish;

5) qonunlarga muvofiq davlat hokimiyati organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, boshqa organlar va tashkilotlar faoliyatining ochiqqligini ta'minlash;

6) jamiyatda korrupsion xulq-atvorga nisbatan murosasizlikni shakllantirish;

7) qonunlarga muvofiq davlat hokimiyati organlari, mahalliy davlat hokimiyati or-

ganlari, boshqa organlar va tashkilotlarning muayyan davlat vakolatlarini amalga oshiradigan faoliyati samaradorligini oshirish";

uchinchi, mazkur qonunda jamoatchilik nazoratini amalga oshirishda manfaatlar to'qnashuvi tartibga solinmagan, shu sababli ushbu qonunga quyidagi normani qabul qilish taklif etiladi:

"Jamoatchilik nazoratini amalga oshirishda manfaatlar to'qnashuvi kelib chiqqan taqdirda jamoatchilik nazorati subyekti tomonidan jamoatchilik nazorati amalga oshirilmasligi";

to'rtinchi, qonunda keltirilgan jamoatchilik nazorati subyektlari bajargan vazifa va funksiyalarni jamoatchilik palatasi, kasaba uyushmalari va davlat organlari huzuridagi jamoatchilik kengashlari ham bajarganligi sababli jamoatchilik nazorati subyektlari ro'yxatini kengaytirib unga jamoatchilik palatasini, kasaba uyushmalarini va davlat organlari huzuridagi jamoatchilik kengashlarini jamoatchilik nazoratining subyektlari qatoriga kiritish;

beshinchi, jamoatchilik nazorati shakllariga "Jamoatchilik tekshiruvi" shaklini ham kiritish;

shuningdek, Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksda "Jamoatchilik nazorati to'g'risidagi qonunchilikni buzganlik" uchun javobgarlik belgilanishi maqsadga muvofiq bo'ladi deb o'ylaymiz.

REFERENCES

1. Sokolov A.V. Mekhanizmy i printsipy informirovaniya o deyatelnosti organov vlasti i upravleniya [Mechanisms and principles of informing about the activities of authorities and administration]. Mass media in the informational interaction of power and society. Proceedings of the conference.
2. Ismailov B. Davlat faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshirishning amaliy jihatlari [Practical aspects of the implementation of public control over state activities]. Issues of formation of civil society institutions in Uzbekistan: theory and practice. Proceedings of the scientific-practical conference. Tashkent, 2007, p. 46.
3. Do'stjonov T., Hasanov S. O'zbekiston demokratik taraqqiyot yo'lida [Uzbekistan is on the way to democratic development]. Tashkent, 2004, p. 79.
4. Abdullayev J. Fuqarolik jamiyatini shakllantirishda ommaviy axborot vositalarining roli [The role of mass media in the formation of civil society]. Tashkent, 2008.

5. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi [Constitution of the Republic of Uzbekistan]. Tashkent, Adolat Publ., 2019.
6. Nazarov Sh.N. O'zbekistonda fuqarolik jamiyatini shakllantirishda jamoat tashkilotlarining roli (nazariy va huquqiy masalalar) [The role of public organizations in the formation of civil society in Uzbekistan (theoretical and legal issues)]. Abstract of PhD thesis. Tashkent, 2009, p. 25.
7. Tolibov I. Fuqarolik jamiyatini shakllantirishda jamoat fondlarining tutgan o'rni [The role of public funds in the formation of civil society]. Abstract of PhD thesis. Tashkent, 2009, p. 27.
8. Jahonov Sh. (2022). Jamoatchilik nazorati institutining shakllanishi va rivojlanishining asosiy tendensiyalari [Main tendencies of the formation and development of the institute of public control]. *Research and Education*, 2022, vol. 1 (8), pp. 63–71. DOI: 10.5281/zenodo.7358609/. Available at: https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=Jamoatchilik+nazorati+institutining+shakllanishi+va+rivojlanishining+asosiy+tendensiyalari&btnG=/.
9. Bafayev Sh.G. Sovershenstvovaniye zakonodatelnyh norm ob obshhestvennom kontrole v Uzbekistane [Improving legislation on public oversight in Uzbekistan]. Abstract of PhD thesis. Tashkent, 2021.
10. Sharifxo'jayev M. O'zbekistonda ochiq fuqarolik jamiyatining shakllanishi [Formation of an open civil society in Uzbekistan]. Tashkent, Sharq Publ., 2003, p. 256.
11. Abdukarimov G'. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarining roli va ahamiyatini oshirish [Increasing the role and importance of civil society institutions in Uzbekistan]. *Fuqarolik jamiyati – Civil Society*, Tashkent, 2006, pp. 33–82.
12. Mamatov G.S. Axborotlashgan jamiyatda jamoatchilik nazorati va davlat axborot siyosatining uyg'unligi (O'zbekiston Respublikasi misolida) [Harmony of public control and state information policy in the information society (in the case of the Republic of Uzbekistan)]. Abstract of PhD thesis. Tashkent, 2021.
13. Abdiazimov O. Fuqarolik jamiyati va jamoatchilik nazoratida matbuotning o'rni va ahamiyati [The role and importance of press in civil society and public control]. Tashkent, 2006.
14. Politiko-administrativnoye upravleniye [Political and administrative management]. Eds. V.S. Komarovskiy, L.V. Smorgunov. Moscow, Publ. house of the RAGS, 2004, 356 p.
15. Mamatov X. Fuqarolik jamiyati – jamoatchilik nazorati mexanizmi [Civil society is a mechanism of public control]. *O'zbekiston Respublikasi Oliy Sudining Axborotnomasi – Bulletin of the Supreme Court of the Republic of Uzbekistan*, Tashkent, 2008, no. 4, pp. 34–35.

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

6 / 2022

BOSH MUHARRIR:

Xodjayev Baxshillo Kamolovich

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor,
y. f. d., dotsent

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ikrom Ergashev

Ilmiy boshqarma boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha
falsafa doktori, dotsent

Mas'ul muharrir: D. Xudoynazarov

Muharrirlar: Sh. Jahonov, Y. Mahmudov,
Y. Yarmolik, F. Muhammadiyeva, Sh. Yusupova

Musahhih: M. Patillayeva

Texnik muharrirlar: U. Sapayev, D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Veb-sayt: www.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

E-mail: tn.tdyu@mail.ru

Obuna indeksi: 1387.

Jurnal 30.12.2022-yilda tipografiyaga topshirildi.

Qog'oz bichimi: A4. Shartli 18,83 b.t. Adadi: 100.

Buyurtma raqami: 178.

TDYU tipografiyasida chop etildi.